

DEN NORDISKE MODELLEN PÅ 6 MIN!

Et mirakel?

Gang på gang ser vi at Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige topper listene over verdens beste land å bo i.

Mange av oss tar dette som en selvfølge. Men det er det jo ikke. Det er fordi vi har ordnet samfunnene våre som vi har gjort. Altså det vi kaller Den nordiske modellen.

Mer uro i verden gjør fremtiden usikker. Mer handel, innvandring og teknologi gir nye muligheter – og skaper nye problemer. Mye å vinne, mye å miste. Og står det mer på spill, trengs en ekstra innsats.

Men hva er egentlig Den nordiske modellen? Hvordan virker den? Er den virkelig et mirakel, og for alle? Trengs en innsats, kan det være greit å starte her.

Er du klar?

Forsiden på engelske
The Economist,
2. februar 2013.

1. Hva må til?

For de fleste av oss er det viktigste å ha fast jobb, penger å leve av, et bra sted å bo, et godt nærmiljø, utdanning, god helse, familie og venner. Et trygt land.

Da må samfunnet bidra til:

- **At de fleste er i jobb**
 - Arbeid gir oss penger, men må også bli gjort – for å få lagd alt vi bruker.
- **At vi er effektive**
 - Sløsing og gammeldagse metoder betyr mindre velferd og lønn.
- **At vi har likestilling og viser respekt**
 - Fordi det er feil å diskriminere.
- **At vi jevner ut inntekter**
 - Fordi det er rettferdig. Og skaper velstand.

Et slikt samfunn kommer ikke av seg selv. Samfunnet er jo hva vi gjør, sammen.

*– Politikernes oppgave er
å bygge dansegulvet, hvor
folk kan danse sine liv.*

**Tage Erlander, statsminister
i Sverige 1946-1969**

FOTO: COLLOURBOX.COM

2. Har Norden virkelig gjort det så bra?

Ja, faktisk. I Norden har vi nå i tiår etter tiår økt inntektene, fått flere i arbeid, gjort det enklere å jobbe i småbarnstida og redusert fattigdom.

Bedre enn før, men også bedre enn andre.

Målt mot andre land, også mot USA, vil vi i Norden stort sett:

- **Ha lettere for å finne arbeid, og ha det bedre når vi er på jobben**
 - Like mange eller flere er her i jobb eller utdanning. De laveste lønningene er lave, men likevel mye høyere enn i England og USA.
- **Være effektive**
 - Dette overrasker mange i utlandet.
- **Ha mer likestilling**
 - Flere kvinner er i lønnet arbeid. Bra foreldrepermisjon. Mange barnehager.
- **Være mye bedre på å jevne ut inntekt**
 - Få er veldig fattige. De rikeste er ikke like super-rike.

– Verden ville være mer trygg og fremgangsrik med flere partnere som våre nordiske land.

Barack Hussein Obama,
Det hvite hus, 13. mai 2016

3. Men, hvordan får vi det til?

Mer tillit

- Til hverandre, til politikerne, til stat og kommune og fagbevegelsen.
- Tillit er effektivt for oss alle. Færre avtaler, slankere byråkrati og mindre advokatmat.
- Da tør vi å komme med idéer på jobben – og sette i gang.

Mer samarbeid

- Vi har tettere samarbeid mellom sjef og ansatt.
- Og mellom politikerne og de store organisasjonene i arbeidslivet.
- Da løser vi problemene når de dukker opp, og det meste glir lettere.

Åpne mot verden

- Vi har masse kontakt med utlandet, via nett, handel, flytting og reising.
- Vi liker ny teknologi.

Forstår at «Å dele er lurt»

- Alle – også de som har mest penger – har det bedre og tryggere når det er mindre fattigdom, uro og sosiale problemer.
- Også bedriftene blir vinnere når vi satser på kompetanse for alle. Da får de flere dyktige ansatte, og tjener mer penger.

Lære og jobbe

- Det vanlige – normen – i hele Norden er å lære og jobbe hvis man kan. Til ditt eget beste, for familien og for samfunnet. Og for framtida.

Slik drar vi oss selv opp etter håret i det daglige. Tillit avler tillit.

Og la oss applaudere de sjefene som er seriøse, ser framover og tenker læring og samarbeid. De er mange, og Den nordiske modellen trenger dem.

4. De honnørordene kan ikke forklare alt!

Mye, faktisk. Men så har vi jo motoren da, som driver det hele.

Den nordiske modellens tre grunnpilarer:

Dette er motoren: Grunnpilarene som forvandler honnørordene til resultater.

Og faller en grunnpilar, faller alle...som en stol med tre bein.

5. Vel og bra, men hvordan virker de?

Grunnpilarene virker sammen! Dette er tross alt Norden.

Mye handler om stadig mer kompetanse. Vi er kommet inn i en god sirkel. Dette er litt tricky, men hvis du følger pilene i figuren:

1. Organisasjonene i *arbeidslivet* presser de lave lønnene opp. Og de avtaler passe mer lønn i samfunnet fra år til år – ikke mer enn bedriftene tåler.
2. Denne utjevningen gjør at politikerne, altså *styringen*, lettere kan holde orden på statens penger og skape flere jobber.
3. Flere i jobb gir oss de verdiene som betaler *velferden*. Samtidig gjør velferden nordiske arbeidstakere effektive, ved å gi god helse og utdanning.
4. Tilbake til *arbeidslivet* igjen: Med mer effektive ansatte klarer bedriftene å betale de økte lønningene – men bare ved stadig å modernisere seg.

I Norden er fagforeningene med og snakker om saken når bedriftene må modernisere, selv når det betyr færre ansatte. Det er fordi det oftere finnes andre jobber å få, fordi vi har sosiale ordninger og fordi fagforeningens representanter, de tillitsvalgte, er med og bestemmer hvordan det skal gjøres.

Resultatet: Moderne bedrifter, bra lønnet og mer anstendige jobber, og flere kan og klarer mer. Bedre liv for de fleste. Ikke verst.

1950-tallet

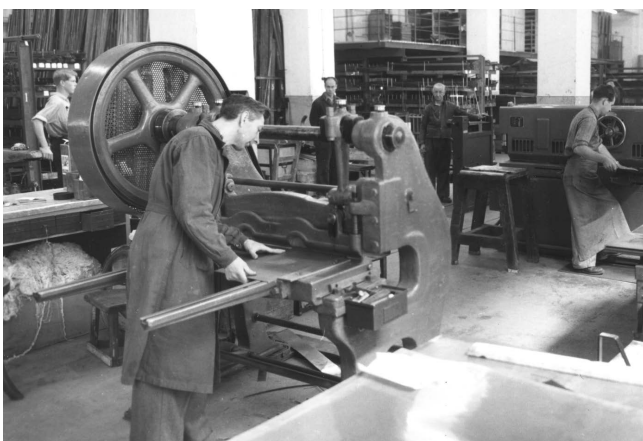

FOTO: TELEMUSEET

2010-tallet

FOTO: COLOURBOX.COM

6. Unnskyld, kan jeg komme til orde her?

Når det er så lett å få trygd, gidder ingen å jobbe!

Vel, du må jobbe først for å få ledighetstrygd, sykepenger og uførepensjon, og du får mer jo mer du har tjent. Så det er uansett smart å jobbe hvis man kan.

De høye skattene tar det meste av pengene!

Nei. Særlig hvis du tjener middels eller lite, beholder du det meste selv. Men så er det alt du får igjen for skatten: gratis skole og behandling på sykehus, pensjon, rimeligere transport, politi og forsvar. En bra deal?

Dette er ren kommunisme!

Langt ifra. Dette er sosialdemokratisk politikk med folkestyre, samarbeid og åpne markeder, milevis fra Lenin og Stalin. Men også langt unna den rå kapitalismen som Thatcher og Reagan innførte i England og USA på 1980-tallet.

Vi surfer på utlandet!

Ja, det stemmer en god del. Vi får fullt opp av produkter, teknologi og idéer utenfra, fra fly til Google til Nelson Mandela. Men så bidrar Norden selv også, med grønn energi, Bang & Olufsen, Lego, fisk, Björk, Linux, Skype og Spotify!

Josef Stalin. Leder Sovjetunionens kommunistparti 1922-1953.

Margaret Thatcher. Statsminister Storbritannia 1979-1990.

7. Dette ble pinlig skjønnmaling

Eh, vel, du har rett.

Slett ikke alt i Norden er ok, for eksempel:

- Velferden er stort sett god, men forskjellene i tilbudene er for store.
- Vi er ikke så bra som vi tror på likestilling.

Noe har til og med gått feil vei:

- Det er blitt verre for unge å få fast jobb. Dyrere å kjøpe første bolig.
- Sosial dumping har spredt seg i arbeidslivet.
- Ledere og finansakrobater får mye mer, mens flere har lite. Altså mer ulikhet.

Og vi sliter med å takle de store trendene, med sine mange plusser og minuser:

- Stadig ny teknologi, som digitalisering, roboter, kunstig intelligens.
- Globaliseringen, hvor landegrensene betyr mindre. Sentralisering mot byene.
- Flere innvandrere, enten de kommer som arbeidstakere eller flyktninger.

Og også vi har ansvar for det største problemet av dem alle: Kloden varmes opp.

FOTO: TRI D. NGUYEN

8. Oops – det var voldsomt. Hva gjør vi?

Det får bli neste «6 minutter»! Men, ok, et innspill.

Ikke glem de enorme ressursene vi har bygd opp i Norden. Maskiner og penger i milliarder, javel, men mest av alt kompetansen, teknologien og tilliten.

Og mulighetene dette gir, som til en enda bedre skole, buss og bane, grønne bedrifter.

Men da må vi jo utnytte disse enorme ressursene til å løfte oss:

- **Stå opp for idealene.** De er under press. Vi må slå ring om likhets-Norden, men også, ser vi, tryggheten, folkestyret og respekten for andre.
- **Bli bedre på klassisk sosialdemokrati.** Å skaffe alle anstendig jobb, skole og bolig. Gjøre vårt på klima. Innvandrere må raskt i utdanning og arbeid.
- **Nye tiltak.** Forstå ny teknologi og nye medier. Smøre og utvikle grunnpilarene i Den nordiske modellen. Sikre fagorganisering som normalen.

Og drive politisk arbeid for få det slik. Et samfunn hvor vi holder sammen, ikke splittes.

FOTO: HELGE MIKALSEN/VG

Islandinger demonstrerer for nyvalg utenfor Alltinget i april 2016.

9. Og jeg? Hva gjør jeg?

Gjøre du?

Det må jo være opp til deg. Smått eller stort. På nett, på skole eller jobb, i et politisk parti eller i familien, men *sammen* med noen.

Og enten du nå bor i København eller Thisted, Lahti eller Oulu, Reykjavik eller Akureyri, Oslo, Tromsø, Malmø eller Mora.

Diskutere fram nye løsninger på folks hverdagsproblemer. For eksempel: Hva mener du må gjøres for at de unge får fast jobb, i praksis?

For la oss ikke være naive! Den nordiske modellen kommer ikke fra himmelen.

Mirakelet handler om politikk. Sammen.

VI BYGGER NORDEN

WWW.SAMAK.INFO

«Den nordiske modellen på 6 min!» kan lastes ned på www.samak.info. Det er skrevet av SAMAKs generalsekretær Jan-Erik Støstad, og bygger på det nordiske forskningsprosjektet NordMod2030. Takk til kolleger, venner og familie. #NordMod6min

Den danske, finske, islandske, norske og svenske modellen er varianter av Den nordiske modellen.

SAMAK er samarbeidet mellom de sosialdemokratiske partiene og fagbevegelsen (LO-ene) i Norden.

Forsidebildet viser Gustav Vigelands «Livets hjul» (Jean-Pierre Calbéra, flickr.com).

Design: Robert Mehmet Mulleng Sezer, LO Media

Trykket på: 140 g, Multioffset

© SAMAK 2017

